

Hvor gamle er bibeltekstene og hva ønsker de å si oss=

Jeg gjentar at GT-tekstene bør leses på deres egne premisser og i lys av samtidens religiøse og arkeologiske kontekst, ikke ut fra et modernistisk bibelsyn.

Hvordan vet jeg at bibeltekstene først er nedskrevet fra Salomos tid av, fordi hebraisk ikke er et litterært språk før den tid? Tyve år som bibelforsker i nærkontakt med bibelfaglige og arkeologiske forskningsmiljø i Israel gir en viss innsikt:

- Bibeltekstene selv antyder at først fra Salomos tid finnes det et sentralstyrt samfunn med byråkratiske og litterære miljøer.

- Det tidlig-semittiske alfabetet vokser gradvis frem i perioden 1800-1200 f.Kr., de første litterære tekstene på proto-kanaaneisk har vi i Ugarit fra ca 1250. Men på hebraisk har vi kun små innskrifter fra fire steder i perioden 950-750 f.Kr: En kort fragmentarisk inskripsjon fra Khirbet Qieyafa (ca 950), den korte Geser-kalenderen (900-850), og noen fragmentariske velsignelses- og åpenbaringstekster fra Kuntillet Ajrud og Khirbet el-Qom fra 800-760.

- Deretter har vi de første inskripsjoner med *bibelske* tekster: Amulett-tekstene fra Hinnomsdalen i Jerusalem fra ca 640, der vi har den aronittiske velsignelse i sin helhet, og et par liturgiske ledd vi kjenner bl.a. fra 5. Mosebok (se - > Arkeologi og natur i Bibelens land - > Bibelske velsignelsesord).

På denne bakgrunn er det problematisk å regne med at GT-tekster er nedskrevet på hebraisk på Abrahams eller Moses sin tid. Hvis Moses skrev noe ned, var hans eneste mulighet å bruke egyptiske hieroglyfer. I så fall må disse korte tekstene senere ha blitt transformert til hebraisk. Det bør være vanskelig å bruke avsnitt fra 5 Mosebok som belegg for at Moses skrev ned store deler av Mosebøkene, når 5 Mosebok er gitt oss i en hebraisk språkform fra 7. og 6. årh. f.Kr. (se min lille bok 'Hør, Israel! Ved disse ord skal du leve. Tekster og tider i 5 Mosebok').

De tydelige parallellene mellom 1 Mos 69 og de langt eldre mesopotamiske flodberetningene viser at Israels teologer bevisst skriver en jahvistisk, monoteistisk og etisk reflektert versjon som skal stå i kontrast til polyteistisk babylonsk tradisjon. Noe som ikke utelukker at de eldre fortellingene bevarer minnet om en storflom i prehistorisk tid. Men kan man i 7. århundres Judea ha *historisk* kunnskap om at 'hovedrolleinnhaveren' virkelig het Noa, når de langt eldre kildene kaller ham Ziusudra, Atrahasis eller Utnapishti? Og ha tilgang til en presis historisk kronologi med dager og år, med alder på fedre som levde før skrivekunsten fantes? Ararat-riket (Urartu) fantes ikke før 800-tallet. En normal lesning tilsier at her møter vi symbolspråk. De enkelte tekstene i 1 Mos 1-11 gir selv signaler om at de er intendert som symbolfortellinger og ikke dokumentarhistorie. Vi svekker dem som et myndig Gudsord til oss ved å miste symboldimensjonen.

Min gode trosfrende Torkild Masvie taler om at han og hans menighet har "Jesu eget bibelsyn." Slik jeg ser det, reflekter et slikt utsagn en lignende hybris som fortellingen om Babels tårn avgrenser seg fra. Mennesket kan ikke nå opp til himmelen. Det er hermeneutisk (tolkningsmessig) umulig for oss å ha tilgang til Jesu eget bibelsyn. Å tro at en kan det er vitenskapsteoretisk naivt. Et bibelsyn som er utmeislet i en teologisk diskurs i det 20. århundre kan ikke være "Jesu eget bibelsyn."

Jesu ord om Noa og Jona må leses sammen med GT-tekstene selv og hvordan deres forfattere tenkte om det de skrev. NT-referanser til ord av 'Moses' og 'David' henviser til Mosebøkene og Salmene som litterære størrelser mer enn til Moses og David som personer.

Tror man på Bibelen, eller på Kristus? Noen innlegg ser ut til å reflektere et 'muslimsk skriftsyn,' med troen på en ufeilbarlig bok gitt oss loddrett fra himmelen. Et evangelisk skriftsyn setter Kristus som sentrum, og skjelner mellom sentrum og periferi i Skriften. Luther og Erling Utne har lært meg at når en 'pløyer med Bibelen,' må vi la Kristus være plogspissen. Å pløye med Bibelen som en flat tverrstilt planke der alt er like viktig fungerer dårlig (bare spør en bonde til råds). Gjør man Noa og Jona som presist beskrevete historiske skikkelser til like viktig som Jesu liv, er man på en problematisk vei.

Flere innlegg reflekterer en deprimerende intern samtale mellom kristne med firkantet bibelsyn. En av mine studenter utbrøt: "Torleif, din måte å møte bibeltekstene på, derimot, den kan vi bruke apologetisk i møte med ikke-kristne venner." Og som Henrik Syse sier: Det er julenisse-strategi å putte barn og unge inn i en fundamentalistisk boble med et ahistorisk syn på bibeltekstene. På et eller annet tidspunkt vil denne boblen sprekke i møte med naturvitenskap og et reflektert syn på Bibelens tilblivelse. Og da vil mange kaste Bibelen og troen på båten.